

- Vi kan sjøl gjøre mye for å redusere vinterskadene

Gårdbrukere i Nord-Norge er vel kjent med at grasmarka år om anna blir utsatt for store vinterpåkjenninger. Omfanget av disse skadene kan variere fra svak uttynning til 100 % utgang av de sådde grasartene. Skadeomfanget varierer sterkt fra år til år, og fra distrikt til distrikt.

Av Edvard Valberg, Planteforsk, Vågønes forskingsstasjon

Vinteren 1994/95 var et utprega skadeår. Vi fikk total-skade på grasmark i store deler av Troms og i indre strøk av Nordland helt ned til Rana. I tillegg til totalskadene ble mye eng så sterkt uttynnet at den trenger til rask fornying.

Vel vant med vinterskader gjorde de fleste bønder en kjempejobb med pløying og såing av gjenlegg og grønnfôrvekster, som skulle gi vinterfôr etter den store smellen. Men da kom neste slag. Sommeren 1995 ble en av de våteste og kaldeste som noen gang er registrert. Dette førte til at mange av de grønnfôråkrene, som egentlig skulle skaffe vinterfôret, ikke hadde vilkår for normal vekst. Denne misveksten på grunn av kulde og store nedbørmengder var verst for kravfulle vekster og der våronna kom sein i gang. Noen plasser var det ikke mulig å høste avling i det

hele tatt. Men de fleste fikk noen dager med oppholdsvær på sensommeren, slik at det ble mulig å skrape sammen det som hadde vokst til.

Vinterskadene og den sure sommeren førte til en rekke problemer av økonomisk, praktisk og administrativ karakter. Selv om staten går inn med skadeerstatninger og andre hjelpetiltak, er det åpenbart at mange bønder i Nord-Norge vil slite med følgene av 1994/95-sesongen i flere år fremover. Det gjør ikke situasjonen bedre at disse naturgitte påkjenninger kommer samtidig med at kravene til konkurransekraften i næringa skal økes.

Passiv

Tidligere har vi i stor utstrekning sett på vinterskader, som skjebnebestemte katastrofer vi ikke kunne gjøre noe særlig med. Med god hjelp fra det offentlige har vi alltid taklet problemene med vinterskader, på etterskudd når avlingssvikten var et faktum. Dette er en svært passiv holdning til problemet, og faglig sett er den heller ikke helt korrekt.

Bonden kan ved hjelp av kunnskap gjøre en god del for å unngå omfattende vinterskader på grasmark. Der som det likevel skulle oppstå skader, kan han gjennom rasjonelle tiltak bidra til å redusere skadeomfanget betraktelig.

Erfaringa fra 1995 viste at det var stor forskjell på hvordan de forskjellige bønder taklet problemene. De naturgitte vilkår spilte alltid en avgjørende rolle for skadeomfanget, men det var samtidig like klart at der hvor både det langsiktige taktiske

Det er slik vi ønsker det. For å sikre at resultatet også blir best mulig - der vinterskadene ikke tar overhånd - planlegges det nå en større rådgivningsoffensiv utover vinteren. Foto: HR.

opplegg, og den daglige virksomhet var preget av kunnskap, erfaring og sterk personlig interesse, der kom en også noenlunde helskinnet fra et år som 1995.

I ettertid vet vi at kunnskapen om årsaker, sammenhenger og forholdsregler i forbindelse med vinterskader er av betydelig omfang. Vi har også sett at denne kunnskapen med store fordeler kan utnyttes i praksis. Derfor bør all matnyttig kunnskap i forbindelse med overvintringsskader samles, bearbejdes og tilrettelegges for bruk hos de bønder som ønsker å møte problemene mer offensivt enn før. Derfor presenterer vi nå en skisse til et omfattende rådgivningsopplegg som etter pla-

nen skal gjennomføres vinteren 1996 - mens jernet er varmt.

Samarbeidsprosjekt

Med bakgrunn i de store og omfattende vinterskader som vi hadde i 1994/95, har en del av landbruksinstitusjonene i Nord-Norge planlagt et felles opplegg for kunnskapsformidling og rådgivning. Vi tar sikte på å nå de som er interessert i å bedre sin konkurransevne ved hjelp av kunnskapsbaserte tiltak for å redusere overvintringsskader i grasmark.

Foreløpig er Fylkesmannens landbruksavdelinger i Nordland og Finnmark engasjert i prosjektet. Det samme

er grovfôrsektoren i Planteforsk og Landbrukets forsøksringer i Nordland og i Finnmark.

Prosjektet går ut på at Planteforsk skal stå for publisering av en artikkel-samling som omfatter de mest aktuelle emner innenfor sektorene:

- skadeårsaker
- forholdsregler mot vinterskader
- forholdsregler etter vinterskader

Artikkelsamlingen vil bli publisert i Landbrukstidskriftet Norden og i tillegg til dette vil samlingen bli redigert og publisert som egen trykksak utpå vinteren.

Fagmøter

I løpet av vinteren og våren 1996 vil Forsøksringene legge opp til en serie av fagmøter der en med basis i generell og lokal erfaring drøfter aktuelle tema i forbindelse med overvintringsproblemer. Grovfôrsektoren i Planteforsk vil stille foredragsholdere til rådighet på disse møtene ved siden av forsøksringenes egne fagfolk.

Fylkesmannens landbruksavdeling dekker kostnadene med publisering og møtevirksomhet i sine respektive distrikter, og møtene skal være åpne for alle interesserte.

Rådgivningsopplegget skal samordnes fylkesvis av en koordineringsgruppe med representanter fra de institusjoner som deltar i opplegget.

Dette er rammen for rådgivningsopplegget slik institusjonene hittil er blitt enige om å fordele oppgavene. Opplegget er å betrakte som et tilbud til de gårdbrukere som vil redusere vinterskadene omfang før skadene inntrer. Derfor er det viktig at man utnytter tilbudet i 1996, mens motiveringen er på topp, og mens det er tilgang på midler og fagekspertise til å gjennomføre prosjektet.